

Editöre Mektup

Bütünsel sağlık için yeni bir kavramsal çerçeve

Melih Bulut ^a, Ayşe Kiraz Bulut ^b

^a Prof. Dr. Melih Bulut, Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü Bilim Kurulu Üyesi

^a The Global Fund Hukuk Danışmanı

Geliş tarihi: 10.09.2017, Kabul tarihi: 08.02.2018

Sayın Editör,

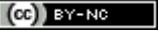
Sağlık, hastalıklı olmamak hali midir? Devletler için tedavi hizmetleri, koruma ve geliştirmeden daha mı önceliklidir? Eski, yeni birçok sağlık mesleği var; sağlıkçı eğitimini hangi temeller üzerine oturtacağız? Bu ve benzeri soruların cevabı olan sağlığa bütünsel yaklaşımı en kolay anlatabileceğimiz; insanların, kurumların, kamu otoritesinin gerektiğinde anahtar gibi kullanabileceği sağlığın temel ilke ve değerlerini bir araya getiren kavramsal bir çerçeveye ihtiyacımız var. Önerimizi aşağıda ilginize sunuyoruz.

Sağlığın tanımı ve yönetiminde temel öğeleri üçlü, yere sağlam basan sacayağı konumunda birer yapı ile tanımlama yararlıdır. Bu yapıda hiçbir bacak diğerinden bağımsız değildir ve her biri diğeri kadar önemlidir. Örneğin ilk üçlü;(1) sağlık bedensel, ruhsal, sosyal yönden tam iyilik halidir. Bunlardan birinde problem varsa diğerleri de olumsuz etkileniyor, sağlık bozuluyor. Sınırların kalktığı, salgınların hızla yayılabildiği bir ortamda (2) bireyin, toplumun ve dünyanın

sağlığını bir arada dikkate almalıyız. Sağlık hizmetleri de ayrılmaz üçlü olarak sunulmalı; (3) koruma ve geliştirmenin tedavi kadar önemli olduğunu biliyoruz; hatta bu sıralarda bireyler ve toplum koruma ve geliştirmeyi çok daha fazla önceliyor. Sağlıkta (4) hizmet, eğitim ve araştırma da ayrılmaz bir üçlüdür. (5) Hizmet sunarken hasta hakları kadar hizmet verenin ihtiyaçlarını karşılama ve kültüre özen gösterme de önemli. Aksi halde, sadece hasta haklarına vurgu sorunlara yol açıyor. Sağlık kurumlarının işleyişinde kültür; norm, yasa ve yönetmeliklerden daha baskın olabiliyor. Örneğin ilgililere Kamu Hastaneler Birliği uygulamasının neden başarısız olduğunu sorduğunuzda kültüre yenik düştük diyorlar! Sonuç olarak sağlıkla ilgili tüm programların başarısı bu üçlü yapıların sağlamlığına bağlı. Sağlıkla ilgili işleri yaptığımız ortamlara baktığımızda yine üçlü sistemin önemini görüyoruz. İster Bakanlık ve ilgili yönetim birimleri, ister hastane olsun, ister toplum merkezleri (6) politikalar, kaynaklar ve yönetim ahenkli ve etkin bir şekilde

Sorumlu Yazar: Melih Bulut, Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü Bilim Kurulu Üyesi, Türkiye,
E-mail: drmelihbulut@gmail.com

Copyright holder Turkish Journal of Public Health

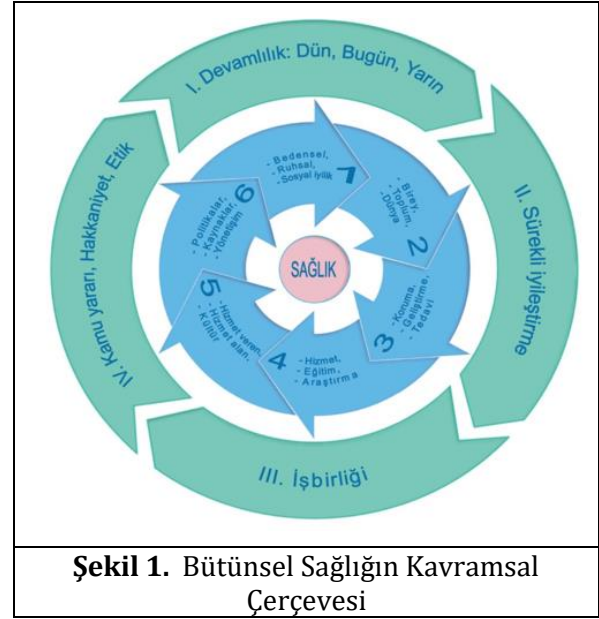
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

kullanılmadığında istenen sonuçlar gerçekleşmiyor.

Sistemin iyi çalışması için bu altı ögenin ve olmazsa olmaz üçlü paydaşlarının bir arada bulunması, düşünülmesi yetmiyor. Bunları taşıyan; işlevsel, etkin ve sağlıklı çalışmasını sağlayan dört temel değer ve ilke daha var. Bunlardan birisi I) devamlılık, örneğin bizde mühendislikteki gibi eski bir binayı tamamen yıkıp yerine yenisini yapmak pek mümkün değil, reform süreçleri o nedenle sağlıkta çok sancılı oluyor. Buna karşılık her uygulamamız geçmişin izlerini taşısa da sağlıkta gelecek çok çabuk geliyor; teknoloji inanılmaz hızlı değişiyor ve yaptığımız işi doğrudan etkiliyor. Yani geçmiş, bugün ve gelecek bizim işimizde sanki hep birlikte, kolay ayrılamaz bir üçlü.

Sağlıkta II) sürekli iyileştirme, kalite arayışı insanlığın azrail ile bitmeyecek kavgasının bir yansıması adeta. III) İşbirliği ise türümüzün evrende var olma mücadelesinde geliştirdiği en önemli vasıflarından birisi. Multidisipliner bir alan olan sağlıkta işbirliğini hasta bazında devamlı yapıyoruz. Ancak ülkemiz için küresel sağlık önderliği gibi farklı iddialar ortaya koymak ve gerçekleştirmek istiyorsak işbirliğini tüm paydaşları kapsayan, yeni yaklaşım ve anlayışlarla farklı değerler kattığımız bir düzeye taşımamız gerekiyor. Son olarak hakkaniyet ilkesi ve etik bize bu kaotik, fırtınalı dünyada kutup yıldızımız olması gereken IV) kamu yararı için yönümüzü gösterecek doğrulardır. Bu doğruluk bizi, kurumumuzu, hastalarımızı ve toplumu koruyacaktır.

Şekil 1'de gösterildiği biçimde bu kavramsal çerçeve ister en üst düzeyde karar verici pozisyondaki bir yönetici, isterse sahada hasta başında uygulayıcı olan her sağlıkçının elinde daimi bir pusula vazifesi görmelidir. Örneğin bir diyaliz teknikeri bile bu yaklaşımları özümsemişse yaptığı iş ne kadar spesifik olursa olsun hastasına ve onun sağlığına bütünsel bakabilecek; kendisini ve mesleğini çok daha kolay anlamlandırabilecektir. Böyle bütünsel bir yaklaşımla yetişmiş sağlıkçılar uzmanlaşmanın doğal olarak getireceği yabancılaşmadan fazlaca etkilenmeyecekler ve hastayı sadece kendi alanlarından ibaret sanma yanılığısına düşmeyeceklerdir.

Şekil 1. Bütünsel Sağlık Kavramsal Çerçevesi

Sağlık sektörü nüfusu hala artan dünyada, temelde kronik hastalıklar, kanser ve yaşlılığın getirdiği yüklerle bağlı olarak, iş hacmi itibarıyla kısa süre sonra gıda ve tarım sektörünü geride bırakarak lider oluyor. Buna karşılık şu anki sağlık sistemlerimiz aşırı israf, tıbbi hataya bağlı ölümler, yüksek medikal enflasyon gibi nedenlerle sürdürülebilirlikten hızla uzaklaşıyor. Açıkçası bu şekilde devam edemeyiz, sağlıkta acilen bu çerçevede özetlenen biçimde bütüne bakan bir zihniyet değişimine ihtiyacımız var. Bu nedenle bütünsel yaklaşımı, boşa zaman geçirmeden içselleştirmemiz ve hizmet sunumuna, kamusal kararlara, sağlıkçı eğitimine tümüyle yerleştirmemiz gerekiyor.

Saygılarımızla,

Prof. Dr. Melih Bulut,

Ayşe Kiraz Bulut,

Teşekkür

Görüş ve katkıları için Dr. Muhtar Çokar ve Prof. Dr. Ayşen Bulut'a teşekkürler.